

Mezinárodní konference o ekonomických výzvách současného vysokého školství ve střední a východní Evropě na krakovské Ekonomické univerzitě

Ve dnech 23.–24. 4. 2015 pořádala Ekonomická univerzita v Krakově ambiciózní konferenci, jejímž cílem bylo diskutovat v širším středoevropském kontextu současné změny ve vysokém školství. Vzhledem k zaměření pořádající instituce bylo téma formulováno především v ekonomické oblasti, ale příspěvky a debaty účastníků se zdaleka jen neomezily na tento obor. Ostatně sama Katedra Evropských studií, která akci pořádala se také věnuje mnohým tématům přesahujícím úzce ekonomický diskurs.

Konference podpořená mimo jiné Visegrádským fondem a polským Ministerstvem pro vědu a vysoké školství přitáhla velmi pestré složení účastníků z několika zemí. Možná poněkud netradičně, ale snad přínosně bych se krátce věnoval právě různým skupinám účastníků a jejich přínosu a tématům, která na konferenci vnesli a jimiž se převážně zabývali ve svých příspěvcích.

Největší skupinu tvořili polští akademici a akademičky, kteří se více či méně intenzivně zabývají vysokým školství. Zde zaznívaly příspěvky, které zjevně velmi silně rezonovaly se současnými problémy polského

vysokého školství. Magdalena Jelonk z krakovské Ekonomické univerzity (dále EUK) mluvila o Matoušově efektu v polském vysokém školství v důsledku soutěže o zdroje z evropských strukturálních fondů. Marcin Kedzierski z té samé univerzity se potom věnoval systému půjček závislých na příjmu absolventa a jeho eventuálních výhodách pro polské vysoké školství. Kvalitě ve vysokém školství se věnoval obecněji Andrzej Boczkowski z Univerzity v Lodzi a předseda polské Akreditační komise Marek Rocki, který přehledně shrnul působení tamější komise a poukázal na některé problémy, které přináší. V neposlední řadě přednesli výsledky svého velmi zajímavého výzkumu Konrad Pędziwiatr, Patryk Kugiel (EUK) o komunitě indických studujících v Krakově a společně s Janem Brzozowskim, Katerynou Kononiuk, Tetianou Zvirianskou (EUK) o působení ukrajinských studujících v Krakově. Posledně jmenované příspěvky zapadaly do sekce věnované demografii, migraci a internacionalizaci, kterou měl tu čest zahajovat autor této zprávy s příspěvkem o probíhajících demografických změnách ve střední a východní Evropě a jejich důsledcích pro vysoké školství. Podobným problémem se zabývala Hanna Kelm (EUK) ve svém příspěvku srovnávajícím širší okruh evropských zemí.

Další skupinu tvořily příspěvky zahraničních účastníků, které se řešili celou řadu dílčích výzkumných

ZPRÁVY

problémů. Mezi nimi je možné vyzvednout příspěvky českých účastníků – Tomáše Doseděla z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity o ekonomických přínosech vzdělání a Darii Kuchařové z Ekonomicko-správní fakulty téže univerzity o studentském hodnocení kvality výuky. Marc Bittner z Paul Lazarsfeld Gesellschaft für Sozialforschung hovořil o problému tzv. job-downgrading pracovních migrantů v regionech hraničících s Rakouskem. Kazimierz Musiał z Gdaňské univerzity představil model financování finského vysokého školství. Sigrid Rand z Univerzity ve Frankfurt nad Mohem představila svůj výzkum role ekonomické konkurenceschopnosti ve vysokoškolské politice Estonska.

Poněkud problematičtější povahu měly příspěvky účastníků z několika zemí, ve kterých reflektovali tamější problémy vysokého školství, které však nebyly pro mezinárodní publikum příliš srozumitelné. Alexander Sichinava, Medea Chikava, Dali Sekhniashvili z Gruzínské technické univerzity poukazovali na to, že vysokoškolsky vzdělaní lidé mají větší tendenci pracovat jako samostatně výdělečné osoby. Finský kolega Matti Wíberg z Univerzity v Turku se výrazně proslovil proti studentskému hodnocení kvality. Irina Klymchuk z Národní akademie pedagogických věd Ukrajiny hovořila o potřebě vysokého školství pro ekonomický rozvoj regionu. Zuzana Pálková, bývala představitelka Univerzity v Nitře,

prezentovala svůj pohled na slovenský systém akreditací.

Za zmínku také stojí skupina účastníků, kteří se na konferenci nedostavili a která nebyla na obvyklé poměry malá, což výrazně komplikovalo program konference.

Přes proměnlivou kvalitu některých příspěvků však na konferenci přesto rezonoval společný problém vysokoškolských systémů střední a východní Evropy. Marek Kwiek v nejzajímavějším a vědecky nejzajímavějším příspěvku konference představil evropský komparativní výzkum akademické profese a upozornil tak na to, jak jsou středoevropsští a východoevropsští akademici a akademičky stále spíše uzavřeny do sebe, v současném vysoce konkurenčním mezinárodním prostředí ve velké většině nestačí akademickým výkonem a jsou přetíženi výukou. Tento stav bezpochyby v důsledku rychlé masifikace v posledních dvou dekádách však doplňuje výrazná změna trendu. Demografický vývoj způsobuje v řadě zemí rychlé snížení poptávky po vysokém školství a vysokoškolské instituce i státy jsou tak postaveny před situací redukce studijních míst. Marek Kwiek v této souvislosti mluví o „deprivatizaci“ vysokého školství v Polsku, neboť redukce se primárně dotýkají soukromých vysokých škol. Hlavní organizátor konferenci Alexander Surdej (EUK) však byl optimističtější a naznačil v závěrečném projevu možnosti, jak těmto výzvám čelit – zájmem o netradiční skupiny

studujících, zahraniční studující (především mimo EU) a soustavným důrazem na akademickou kvalitu a výkon.

Přes jistou nevyrovnanost a drobné organizační komplikace byla konference v Krakově velmi přínosná

a všem účastníkům umožnila promýšlet klíčové problémy současného vysokého školství v kontextu střední a východní Evropy.

Karel Šima

16. seminář Hodnocení kvality vysokých škol, 21. – 22. 5. 2015, Telč

V měsíci květnu se v Telči uskutečnil tradiční seminář zaměřený na témata související s hodnocením kvality vysokých škol, který pravidelně organizuje Masarykova univerzita ve spolupráci s Centrem pro studium vysokého školství, v.v.i., Českou konferencí rektorů a Radou vysokých škol.

Letošní 16. ročník s podtitulem „Cesta do hlubin prvákovy duše“ se věnoval problematice vstupu na vysokou školu, a to hned z několika perspektiv. Ústředním tématem přednášek a diskusí prvního dne semináře byla především psychologická a sociologická sonda nastupující generace vysokoškolských studentů v souvislosti s fenoménem tzv. vynořující se dospělosti (*emerging adulthood*).

Z pozice vývojové psychologie téma uvedla Lenka Lacinová z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (MU). Představila účastníkům semináře výsledky probíhající longitudinální studie Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny, která od roku 2012 sleduje vývoj autonomie a identity mladých lidí ve věku mezi 18 – 25 lety a pracuje

právě s konceptem vynořující se dospělosti jako samostatnou etapou ve vývoji člověka mezi dospíváním a dospělostí. Právě tato životní fáze, která začíná zhruba ukončením středoškolského vzdělání a kryje se tedy s počátky a průběhem vysokoškolského studia, byla živě diskutována v souvislosti s tématy, jež jsou pro vysoké školy vysoce aktuální a mezi něž patří například způsob práce s uchazeči a studenty prvních ročníků či problematika motivace ke studiu a jeho dokončení.

Ze sociologické perspektivy na téma navázal i příspěvek Lenky Slepíckové a Petra Fučíka z Ústavu populačních studií, rovněž z Fakulty sociálních studií MU. Jeho autoři se zaměřili na aspekty vývoje životních drah současné mladé generace v ČR a otevřeli otázky spojené se vstupem širšího spektra studentů na vysoké školy a relativizací výhody získání vysokoškolského titulu ve vztahu k trhu práce. Příspěvek Petra Černíkovského (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) shrnul domácí zkušenost z masifikace vysokého školství a rozšiřování přístupu k vysokoškolskému vzdělání zasadil do širšího kontextu vývoje v zemích OECD.

V posledním bloku prvního dne konference se pak pozornost obrátila